

KSZTAŁCENIE REGULOWANE W POLSCE W ŚWIETLE DEFINICJI DYREKTYWY 2005/36/WE

Definicje **kształcenia regulowanego** w przepisach prawa unijnego, tj. w art. 3 ust. 1 lit. e Dyrektywy 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych określone jest w następujący sposób:

„e) kształcenie regulowane: każdy rodzaj kształcenia, które w szczególny sposób przystosowane jest na potrzeby wykonywania określonego zawodu oraz obejmuje kurs lub kursy uzupełnione, w stosownych przypadkach, kształceniem zawodowym albo praktyką w okresie próbnym lub praktyką zawodową.

Struktura i poziom kształcenia zawodowego oraz praktyk w okresie próbnym lub praktyk zawodowych określone są w ustawach, przepisach wykonawczych lub administracyjnych danego państwa członkowskiego albo są nadzorowane bądź zatwierdzane przez wyznaczony w tym celu organ;”.

CZEŚĆ PIERWSZA KSZTAŁCENIE REGULOWANE NA POZIOMIE OŚWIATY

I. Podstawy programowe kształcenia w zawodach

Na podstawie art. 46 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe¹ minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określa, w drodze rozporządzenia, **podstawy programowe kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego**², z uwzględnieniem wniosku ministra właściwego dla zawodu, o którym mowa w art.46 ust. 2, klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy w zakresie nazwy i symbolu cyfrowego zawodu oraz możliwości podnoszenia kwalifikacji, kierując się potrzebą zapewnienia wysokiej jakości kształcenia zawodowego i dostosowania go do potrzeb rynku pracy. Wykaz zawodów, w których odbywa się kształcenie w systemie oświaty został określony w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (obowiązujący - załącznik nr 2 do *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego* - Dz. U. poz. 316)³.

¹ W brzmieniu obowiązującym od dnia 1 września 2019 r.

² Do 2017 roku minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określał, w drodze rozporządzenia, podstawę programową kształcenia w zawodach na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 września 2017 r.; od 2017 roku minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określał, w drodze rozporządzenia, podstawę programową kształcenia w zawodach na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 września 2019 r.

³ Od 1 września 2012 roku kształcenie w systemie oświaty realizowane było w zawodach określonych w załączniku do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. z 2012 r. poz. 7, ze zm.), od 1 września 2017 roku kształcenie w systemie oświaty realizowane było w zawodach określonych w załączniku do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. poz. 622, ze zm.); kształcenie zgodnie z tymi rozporządzeniami odbywa się do zakończenia cyklu kształcenia.

Pojęcie podstaw programowych kształcenia, w tym podstaw programowych kształcenia w poszczególnych zawodach „szkolnych” zostało wprowadzone do przepisów prawa oświatowego w dniu 1 stycznia 1996 r. ustawą z dnia 21 lipca 1995 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 101, poz. 504).

Do 2012 roku podstawa programowa stanowiła obowiązkowe, na danym etapie kształcenia, zestawy celów i treści nauczania oraz umiejętności, a także zadania wychowawcze szkoły, które były uwzględniane odpowiednio w **programach nauczania** i umożliwiały ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych.

Podstawa programowa kształcenia w zawodzie powinna była zawierać:

1. założenia programowo-organizacyjne kształcenia w zawodzie
  - opis kwalifikacji absolwenta,
  - specyficzne wymagania kształcenia w zawodzie;
2. podział godzin na bloki programowe;
3. bloki programowe, w ramach których wyszczególnia się cele kształcenia i treści kształcenia (tzw. działy programowe).

W wybranych zawodach uczniowie mogli realizować również specjalizacje.

Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym przez podstawę programową kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego należy rozumieć obowiązkowy zestaw celów kształcenia i treści nauczania opisanych w formie oczekiwanych efektów kształcenia: wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych, niezbędnych dla zawodu lub kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie, uwzględnianych w programach nauczania, oraz kryteria weryfikacji tych efektów, umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych, a także warunki realizacji kształcenia w zawodzie, w tym wyposażenie i sprzęt niezbędne do realizacji tego kształcenia oraz minimalną liczbę godzin kształcenia w zawodzie.

Akty prawne w zakresie podstaw programowych kształcenia w zawodach:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 4 czerwca 2003 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *cukiernik, mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych, monter-instalator urządzeń technicznych w budownictwie wiejskim, ogrodnik, operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego, piekarz, rolnik, rybak śródlądowy, rzeźnik-wędliniarz, technik agrobiznesu, technik hodowca koni, technik inżynierii środowiska i melioracji, technik mechanizacji rolnictwa, technik ogrodnik, technik pszczelarz, technik rolnik, technik rybactwa śródlądowego, technik technologii żywności i technik żywienia i gospodarstwa domowego* (Dz. U. Nr 159, poz. 1540);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 21 stycznia 2005 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *asystentka stomatologiczna, dietetyk, higienistka stomatologiczna, opiekunka dziecięca, ortoptystka, protetyk słuchu, ratownik medyczny, technik dentystryczny, technik elektroniki medycznej, technik elektroradiolog, technik farmaceutyczny, technik masażysta, technik ortopeda i terapeuta zajęciowy* (Dz. U. Nr 26, poz. 217);
- rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 28 grudnia 2005 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *asystent operatora dźwięku, fotograf, monter izolacji budowlanych, operator maszyn i urządzeń do obróbki plastycznej, operator maszyn i urządzeń metalurgicznych, technik architektury krajobrazu, technik hutnik, technik*

mechanik, technik mechatronik i technik technologii odzieży (Dz. U. z 2006 r. Nr 10, poz. 54);

- rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 31 marca 2006 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *blacharz, blacharz samochodowy, koszykarz-plecionkarz, kucharz, mechanik pojazdów samochodowych, monter kadłubów okrętowych, technik bezpieczeństwa i higieny pracy, technik pożarnictwa, technik technologii wyrobów skórzanych i złotnik-jubiler* (Dz. U. Nr 62, poz. 439);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 listopada 2006 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *kaletnik, kominiarz, kuśnierz, monter konstrukcji budowlanych, obuwnik, operator obrabiarek skrawających, technik archiwista, technik hotelarstwa, technik księgarstwa i technik obsługi turystycznej* (Dz. U. Nr 226, poz. 1650);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 października 2007 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *fototechnik, mechanik-monter maszyn i urządzeń, modelarz odlewniczy, monter instalacji i urządzeń sanitarnych, operator maszyn i urządzeń odlewniczych, technik górnictwa odkrywkowego, technik górnictwa podziemnego, technik ochrony środowiska, technik odlewnik i technik technologii drewna* (Dz. U. Nr 213, poz. 1569);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *górnik eksploatacji podziemnej, górnik odkrywkowej eksploatacji złóż, monter instalacji gazowych, monter instrumentów muzycznych, monter sieci komunalnych, stolarz, technik hydrolog, technik instrumentów muzycznych, technik meteorolog i technik papiernictwa* (Dz. U. Nr 129, poz. 825);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 stycznia 2009 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *garbarz skór, kelner, kowal, lakiernik, mechanik automatyki przemysłowej i urządzeń precyzyjnych, monter-elektronik, monter mechatronik, operator urządzeń przemysłu chemicznego, technik informacji naukowej i technik obuwnik* (Dz. U. Nr 15, poz. 82);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2010 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *cieśla, elektryk, opiekunka środowiskowa, opiekun w domu pomocy społecznej, posadzkarz, renowator zabytków architektury, technik elektryk, technik leśnik, technik prac biurowych i technik wiertnik* (Dz. U. Nr 125, poz. 845);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 lipca 2010 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *elektromechanik, górnik eksploatacji otworowej, korektor i stroiciel instrumentów muzycznych, krawiec, mechanik precyzyjny, pszczelarz, technik górnictwa otworowego, technik informatyk, technik rachunkowości i zegarmistrz* (Dz. U. Nr 154, poz. 1033);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 września 2010 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *drukarz, introligator, mechanik maszyn i urządzeń drogowych, technik administracji, technik drogownictwa, technik ekonomista, technik ochrony fizycznej osób i mienia, technik pojazdów samochodowych, technik poligraf i technik turystyki wiejskiej* (Dz. U. Nr 195, poz. 1296);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 września 2010 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *betoniarz-zbrojarz, fryzjer, kamieniarz, malarz-tapeciarz, ślusarz, technik geolog, technik usług fryzjerskich, technik usług kosmetycznych, technik włókienniczych wyrobów dekoracyjnych i zdun* (Dz. U. Nr 210, poz. 1383);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 listopada 2010 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *operator maszyn w przemyśle włókienniczym, operator urządzeń przemysłu ceramicznego, operator urządzeń przemysłu szklarskiego, rękodzielnik wyrobów włókienniczych, technik analityk, technik garbarz, technik*

technologii ceramicznej, technik technologii chemicznej, technik technologii szkła i technik włókienniczych (Dz. U. Nr 231, poz. 1522);

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 stycznia 2011 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *asystent osoby niepełnosprawnej, florysta, kucharz małej gastronomii, operator maszyn leśnych, opiekun medyczny, pracownik pomocniczy obsługi hotelowej, sprzedawca, technik handlowiec, technik organizacji usług gastronomicznych, technik przetwórstwa mleczarskiego i technik weterynarii* (Dz. U. Nr 49, poz. 254);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 kwietnia 2011 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *blacharz izolacji przemysłowych, monter izolacji przemysłowych, operator maszyn i urządzeń do przetwórstwa tworzyw sztucznych, opiekun osoby starszej, technik energetyk, technik gazownictwa, technik przeróbki kopalin stałych, technik sztukatorstwa i kamieniarstwa artystycznego, technik tyfloinformatyk i technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej* (Dz. U. Nr 100, poz. 582);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 czerwca 2011 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *dekarz, monter budownictwa wodnego, monter systemów rurociągowych, murarz, technik budownictwa, technik budownictwa wodnego, technik geodeta, technik geofizyk, technik urządzeń sanitarnych, technolog robót wykończeniowych w budownictwie i wiertacz odwiertów eksploatacyjnych i geofizycznych* (Dz. U. Nr 141, poz. 826);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 czerwca 2011 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *monter sieci i urządzeń telekomunikacyjnych, technik cyfrowych procesów graficznych, technik dźwięku, technik elektronik, technik organizacji produkcji filmowej i telewizyjnej, technik organizacji reklamy, technik realizacji dźwięku, technik teleinformatyk, technik telekomunikacji, technik urządzeń audiowizualnych i technik usług pocztowych i finansowych* (Dz. U. Nr 141, poz. 827);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 lipca 2011 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *technik awionik, technik budownictwa okrętowego, technik eksploatacji portów i terminali, technik logistyki, technik mechanik lotniczy, technik mechanik okrętowy, technik nawigator morski, technik spedytor i technik żeglugi śródlądowej* (Dz. U. Nr 167, poz. 998);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 lipca 2011 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodzie *technik rybołówstwa morskiego* (Dz. U. Nr 194, poz. 1147);
- rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2011 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach: *elektromechanik pojazdów samochodowych, monter nawierzchni kolejowej, optyk-mechanik, tapicer, technik automatyk sterowania ruchem kolejowym, technik dróg i mostów kolejowych, technik elektroenergetyk transportu szynowego, technik optyk, technik transportu drogowego i technik transportu kolejowego* (Dz.U. Nr 276, poz. 1632),

które utraciły moc z dniem 1 września 2012 r. w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 205, poz. 1206);

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 roku w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. poz. 184 ze zm.: Dz. U. z 2015 r. poz. 130 oraz 1123, Dz.U. z 2016 poz. 894 oraz 1212),
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. poz.860 ze zm. Dz. U. z 2018 r. poz. 744),

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. poz. 991).

II. Programy nauczania

Przed 1 stycznia 1996 r. programy nauczania do kształcenia zawodowego były na ogół zatwierdzane do użytku szkolnego przez ministrów właściwych dla poszczególnych zawodów – w uzgodnieniu lub po uzyskaniu akceptacji ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Wszystkie te programy zostały zarchiwizowane w szkołach, które prowadziły kształcenie w poszczególnych zawodach, a w przypadku likwidacji szkół, we właściwych terytorialnie kuratoriach oświaty. Zauważyć należy, że kształcenie w większości zawodów „szkolnych”, dla których programy nauczania były zatwierdzane do użytku szkolnego przed 1 stycznia 1996 r., przebiegało wraz z jedną ze specjalności w nauczonym zawodzie. Typowym przykładem jest zawód technik mechanik, w którym zgodnie z załącznikami do klasyfikacji zawodów i specjalności szkolnictwa zawodowego z lat 1982 i 1986, istniało ok. 40 specjalności. Dla danego zawodu z wybraną specjalnością opracowywany był odrębny program nauczania. Ponadto, jeśli dany zawód z wybraną specjalnością mógł być nauczany w kilku typach szkół lub kształceniem mogli być objęci młodociani pracownicy, programy nauczania były opracowywane w wersjach przystosowanych do realizacji w poszczególnych typach szkół lub uwzględniających wiek i dotychczasowe doświadczenie zawodowe uczniów (słuchaczy).

Od 1996 roku do marca 2009 roku programy nauczania ustalał i dopuszczał do użytku szkolnego minister właściwy do spraw oświaty i wychowania.

W latach 1999 – 2009 minister właściwy do spraw oświaty i wychowania publikował wykaz programów nauczania dopuszczonych do użytku szkolnego w publicznych szkołach prowadzących kształcenie zawodowe.

Ustawa z dnia 10 marca 2009 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 56, poz.458) zniósł zapis w art. 22a ustawy o systemie oświaty, mówiący o dopuszczaniu przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania programów nauczania. Zgodnie z nowym brzmieniem zapisu art. 22a, nauczyciel lub grupa nauczycieli przedstawia dyrektorowi szkoły program nauczania. Dyrektor szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, dopuszcza do użytku w danej szkole zaproponowany przez nauczyciela program nauczania.

W obecnym stanie prawnym przez program nauczania zawodu należy rozumieć opis sposobu realizacji celów kształcenia i treści nauczania ustalonych w podstawie programowej kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego, w formie oczekiwanych efektów kształcenia, uwzględniający wyodrębnienie kwalifikacji w zawodzie, zgodnie z klasyfikacją zawodów szkolnictwa branżowego, o której mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy – Prawo oświatowe; program nauczania zawodu zawiera także programy nauczania do poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia w zawodzie, ustalonych przez dyrektora szkoły - w przypadku prowadzących kształcenie zawodowe, o których mowa w art. 4 pkt 28a lit. a ustawy – Prawo oświatowe.

III. Plany nauczania

Na podstawie art. 22 ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty⁴ (Dz.U. Nr 95, poz.425 ze zm.) Minister Edukacji Narodowej określał ramowe plany nauczania na podstawie wydanych przez siebie zarządzeń oraz rozporządzeń:

- zarządzenie nr 13 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 1992 roku w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach ogólnokształcących i zawodowych (Dz.Urz.MEN, Nr 2, poz. 12 ze zm. Dz.Urz.MEN.1993.7.29, Dz.Urz.MEN.1994.4.20, Dz.Urz.MEN.1995.3.5);
- zarządzenie nr 26 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 1992 roku w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach ogólnokształcących i zawodowych dla dorosłych (Dz.Urz.MEN, Nr 6, poz. 29);
- zarządzenie nr 10 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 1995 roku w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach zasadniczych i średnich zawodowych dla młodzieży i dorosłych (Dz.Urz.MEN, Nr 6, poz. 27);
- zarządzenie nr 9 Ministra Edukacji Narodowej 7 czerwca 1996 roku w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych specjalnych szkołach podstawowych oraz zasadniczych i średnich zawodowych (Dz.Urz.MEN, Nr 5, poz. 21);
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 roku w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 14, poz. 128 ze zm. Dz.U.1999.41.415). Uchylone przez:
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 roku w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 61, poz. 626) uchylone przez:
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2002 roku w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 15, poz. 142 ze zm.) uchylone przez:
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 roku w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. poz. 204 ze zm. Dz.U.2014.251, Dz.U.2014.1993).

Od 2017 roku ramowe plany nauczania określane są w rozporządzeniach wydanych na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 3 i ust. 4 ustawy – Prawo oświatowe:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 roku w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. poz. 703)
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U poz. 639).

IV. DODATKOWE INFORMACJE:

Przed modernizacją polskiego systemu oświaty (2012 r.) kształcenie zawodowe prowadzone było w następujących szkołach ponadpodstawowych/ponadgimnazjalnych:

- **szkoła zasadnicza/zasadnicza szkoła zawodowa,**
- **liceum zawodowe** (szkoły średnie),
- **średnie studium zawodowe,**
- **liceum medyczne, ekonomiczne, handlowe, administracji i inne (w tym dla dorosłych),**

---

⁴ W brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 września 2017 r.

- **technikum,**
- **pedagogiczne studium techniczne,**
- **szkoła policealna i pomaturalna.**

Ponadto w systemie oświaty funkcjonowało **liceum techniczne /liceum profilowane**, które nie były szkołami kształcącymi w zawodach, niemniej jednak osoby uczące się w tych typach szkół realizowały kształcenie w profilach zawodowych.

Szczegółowe informacje dotyczące uzyskiwanego w powyższych typach szkół poziomu wykształcenia oraz dokumentów potwierdzających kwalifikacje zawodowe **zamieszczono w załączonej tabeli.**

Praktyczną naukę zawodu w powyższych typach szkół można było organizować w przedsiębiorstwach, zakładach i instytucjach państwowych, indywidualnych gospodarstwach rolnych oraz jednostkach organizacyjnych osób prawnych i fizycznych.

Dla każdego zawodu istniały obowiązkowe programy nauczania dla każdej z form kształcenia w danym zawodzie, np. w zawodzie „murarz” istniał program nauczania dla zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży, zasadniczych szkół zawodowych dla osób dorosłych pracujących i dla młodocianych pracowników. Każdy z programów był dopuszczany do użytku szkolnego przez ministra właściwego ds. oświaty i wychowania z nadaniem mu symbolu i daty dopuszczenia do użytku szkolnego. Wszystkie programy ujmowane były w wykazach publikowanych w Dziennikach Urzędowych w formie zarządzeń ministra właściwego ds. oświaty i wychowania.

Od 2012 r. kształcenie zawodowe prowadzone było w następujących typach szkół:

- a) trzyletniej **zasadniczej szkole zawodowej;**
- b) czteroletnim **technikum;**
- c) **szkole policealnej** o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku dla osób posiadających wykształcenie średnie.

W związku z reformą strukturalną systemu oświaty z 2017 r.⁵, kształcenie zawodowe prowadzone jest w następujących typach szkół:

- a) pięcioletnie technikum (od roku szkolnego 2019/2020),
- b) trzyletnią branżową szkołę I stopnia, (od roku szkolnego 2017/2018)
- c) dwuletnią branżową szkołę II stopnia (od roku szkolnego 2020/2021),
- d) szkołę policealną dla osób posiadających wykształcenie średnie lub wykształcenie średnie branżowe, o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku (od roku szkolnego 2017/2018).

W roku szkolnym 2019/2020 absolwenci dotychczasowego gimnazjum mogą kontynuować naukę w klasach dotychczasowego czteroletniego technikum prowadzonych w pięcioletnim technikum.

Szczegółowe informacje dotyczące uzyskiwanego w powyższych typach szkół poziomu wykształcenia oraz dokumentów potwierdzających kwalifikacje zawodowe **zamieszczono w załączonej tabeli.**

Akty prawne w zakresie typów szkół ponadpodstawowych/ponadgimnazjalnych

---

⁵ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. poz. 59) oraz ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. poz. 60)

Typy szkół publicznych i niepublicznych (w tym szkoły ponadpodstawowe/ponadgimnazjalne) regulował art. 9 ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (Dz.U. Nr 95, poz.425 z późn.zm.).

Zmiany art. 9 ustawy o systemie oświaty zawarte są w następujących dziennikach ustaw: Dz.U.1995.101.504, Dz.U.1996.67.329, Dz.U.1998.117.759, Dz.U.2000.12.136, Dz.U.2001.111.1194, Dz.U.2001.144.1615, Dz.U.2003.137.1304, Dz.U.2009.56.458, Dz.U.2011.205.1206.

Dodatkowo okresy wejścia w życie zapisów zmienianego art. 9 ustawy o systemie oświaty regulowały również następujące akty prawne:

- ustawa z dnia 8 stycznia 1999 roku – przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz.U. Nr 12, poz. 96 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 23 sierpnia 2001 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego, ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 111, poz. 1194 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 21 listopada 2001 roku o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela, ustawy o systemie oświaty oraz ustawy - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz.U. Nr 144, poz. 1615).

W obecnie obowiązującym stanie prawnym typy szkół publicznych i niepublicznych zostały określone w art. 18 ustawy – Prawo oświatowe.

Klasyfikacja zawodów szkolnictwa branżowego

Na podstawie art. 24 ustawy o systemie oświaty minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określał w drodze rozporządzenia klasyfikację zawodów szkolnictwa zawodowego, z uwzględnieniem klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy, w której wskazywał zawody nauczane w systemie szkolnym, typy szkół, w których może odbywać się kształcenie, ministrów właściwych dla zawodów, na których wniosek zawód został wprowadzony do klasyfikacji, zwanych dalej "właściwymi ministrami" oraz w przypadku klasyfikacji obowiązującej od roku szkolnego 2012/2013 – obszary kształcenia, kwalifikacje wyodrębnione w poszczególnych zawodach, możliwość prowadzenia kształcenia na kwalifikacyjnych kursach zawodowych oraz szczególne uwarunkowania lub ograniczenia związane z kształceniem w danym zawodzie. Szkoły prowadzące kształcenie zawodowe (publiczne i niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych) mogą prowadzić to kształcenie wyłącznie w zawodach ujętych w klasyfikacji.

Akty prawne w zakresie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 lutego 1993 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. Nr 19, poz. 84) uchylone przez:
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 grudnia 1997 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. Nr 4, poz. 9 ze zm.: Dz.U.1999.52.535, Dz.U.2001.34.405). Rozporządzenie zostało uchylone przez:
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 kwietnia 2002 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. Nr 63, poz. 571) uchylone przez:
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 maja 2004 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. Nr 114, poz. 1195 ze zm. Dz.U.2005.116.969). Rozporządzenie zostało uchylone przez:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 czerwca 2007 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. Nr 124, poz. 860 ze zm. Dz.U.2008.144.903, Dz.U.2010.60.374). Rozporządzenie zostało zastąpione przez:
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. z 2012 r. poz. 7 ze zm. Dz.U.2014.1140, Dz.U.2015.954). Rozporządzenie obowiązujące na dzień 7 października 2015 r.
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 grudnia 2016 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. 2016 poz. 2094)
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. 2017 poz. 622)

Od 1 września 2019 r. minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, na podstawie art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy – Prawo oświatowe, określa w drodze rozporządzenia klasyfikację zawodów szkolnictwa branżowego, z uwzględnieniem wniosku ministra właściwego dla zawodu, klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy w zakresie nazwy i symbolu cyfrowego zawodu oraz możliwości podnoszenia kwalifikacji, kierując się potrzebą zapewnienia wysokiej jakości kształcenia zawodowego i dostosowania go do potrzeb rynku pracy.

W klasyfikacji tej określone są 32 branże i zawody przyporządkowane do tych branż, kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie, poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji dla kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie lub kwalifikacji pełnej, ministra właściwego dla zawodu, typy szkół ponadpodstawowych, w których może odbywać się kształcenie w zawodzie, kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie, w zakresie których kształcenie może być prowadzone na kwalifikacyjnym kursie zawodowym lub kursie umiejętności zawodowych oraz szczególne uwarunkowania związane z kształceniem w zawodzie lub kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie, w szczególności związane z formą kształcenia lub kształceniem osób niepełnosprawnych. Szkoły prowadzące kształcenie zawodowe (publiczne i niepubliczne) mogą prowadzić kształcenie zawodowe wyłącznie w zawodach ujętych w klasyfikacji.

Akty prawne w zakresie klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego:

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz. U. poz. 316).

V. RZEMIEŚLNICZE PRZYGOTOWANIE ZAWODOWE (FORMY SZKOLNE I POZASZKOLNE)

WSTĘP

Podstawowe regulacje prawne

Rzemieślnicze przygotowanie zawodowe młodocianych pracowników dotyczy zawodów szkolnych oraz pozaszkolnych i związane jest ze szkoleniem zawodowym kończącym się uzyskaniem kwalifikacji czeladnika. Kwestie dotyczące nauki zawodu u rzemieślnika reguluje

ustawa Kodeks pracy, Dział IX „Zatrudnianie młodocianych”, Rozdział VI „Rzemieślnicze przygotowanie zawodowe” - (ustawa Kodeks pracy z 26 czerwca 1974 r. tekst jedn. Dz.U. z 1998. Nr 21, poz.94, z późn. zm.).

Zgodnie z art.3 ust.3h ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle (Dz. U. z 2018 r. poz. 1267, z późn. zm.) nauka zawodu w rzemiośle realizowane jest na zasadach dualnego systemu kształcenia.

W ustawie kodeks pracy określone są podstawowe prawa i obowiązki, zarówno pracodawców, jak też pracowników młodocianych, którzy zostali zatrudnieni w celu przygotowania zawodowego, realizowanego w formie nauki zawodu lub przyuczenia do wykonywania określonej pracy. Szczegółowe warunki związane z organizacją nauki zawodu i przyuczenia do wykonywania określonych prac młodocianych pracowników reguluje *rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania* (Dz. U. z 2018 r. poz. 2010).

1. Podstawa organizacji nauki zawodu u rzemieślnika (ISCED 3C)

Podstawę organizacji nauki zawodu u rzemieślnika stanowi umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego, zawierana pomiędzy uczniem-młodocianym pracownikiem, a pracodawcą-rzemieślnikiem. Nauka zawodu trwa 36 miesięcy i składa się z dwóch integralnych części:

- nauki praktycznej, realizowanej w procesie pracy u pracodawcy
- oraz obowiązkowego doksztalcania teoretycznego realizowanego: w zasadniczej szkole zawodowej lub na kursie doksztalcającym, albo doksztalcanie może realizować pracodawca.

Charakterystyczne dla pracownika młodocianego uczącego się zawodu jest to, że może on posiadać dwojaki rodzaj statusu prawnego, tj.:

- jest jednocześnie „pracownikiem młodocianym” i „ucznim”. Dotyczy to sytuacji, gdy młodociany doksztalca się w zasadniczej szkole zawodowej. W takim przypadku stosowane są przepisy: ustawa Kodeks pracy i rozporządzenia wykonawcze oraz ustawa o systemie oświaty i rozporządzenia wykonawcze;
- jest „tylko” pracownikiem młodocianym - dotyczy to sytuacji, gdy doksztalcanie teoretyczne realizowane jest w systemie pozaszkolnym. W takim przypadku stosowane są wyłącznie przepisy ustawy Kodeks pracy i wykonawcze. Ta formuła jest znacznie mniej popularna i jeśli chodzi o zakłady rzemieślnicze dotyczy ok. 9 % młodocianych.

Bez względu na formę doksztalcania teoretycznego oraz rodzaj zawodu (szkolny, pozaszkolny) celem nauki zawodu jest uzyskanie wykształcenia na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej oraz kwalifikacji zawodowych tj. *świadcstwa czeladniczego*.

2. Podstawa realizacji nauki zawodu młodocianego pracownika

(§ 9 *rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania*)

Podstawę realizacji nauki zawodu młodocianego pracownika stanowi:

- w przypadku zawodów z klasyfikacji szkolnej: program nauczania dopuszczony do użytku w szkole uwzględniający podstawę programową kształcenia w zawodach określonych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego w zakresie nauczanego zawodu;
- w przypadku zawodów pozaszkolnych: program zapewniający spełnienie wymagań egzaminacyjnych określonych w **standardach** będących podstawą przeprowadzania egzaminu kwalifikacyjnego na tytuł czeladnika w zawodach nieujętych w klasyfikacji

zawodów szkolnictwa zawodowego, określonych w przepisach dotyczących klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy⁶;

3. Zawody, w których odbywa się nauka zawodu

Nauka zawodu u rzemieślnika odbywa się w zawodach z klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego oraz w zawodach odpowiadających danemu rodzajowi rzemiosła nieujętych w tej klasyfikacji, ale występujących w klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy (§ 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania).

Lista zawodów, w których prowadzona jest aktualnie nauka zawodu w rzemiośle wynika z ustalonych przez Związek Rzemiosła Polskiego standardów wymagań egzaminacyjnych dla zawodów odpowiadających danemu rodzajowi rzemiosła. Standardy te ustalone są w trybie uchwał Zarządu Związku Rzemiosła Polskiego, na podstawie delegacji zawartej w ustawie o rzemiośle (*art.3 ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle*):

- Uchwała Nr 20 Zarządu Związku Rzemiosła Polskiego z dnia 18 grudnia 2012 r. znak: NO-I-130/Standardy/12 – w sprawie ustalenia standardów wymagań egzaminacyjnych na egzamin czeladniczy i egzamin mistrzowski przeprowadzany przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych, w zawodach: rzeźnik wędliniarz, wędliniarz, blacharz izolacji przemysłowych, monter izolacji przemysłowych, monter fortepianów i pianin, piekarz, technolog robót wykończeniowych w budownictwie, malarz tapeciarski, introligator, złotnik-jubiler, grawer, optyk mechaniczny, zegarmistrz, mechanik pojazdów samochodowych, elektromechanik pojazdów samochodowych, optyk okularowy, fryzjer zwierząt (groomer), kowal, kowal wyrobów zdobniczych, betoniarz zbrojarz, betoniarz, sztukator, drukarz, brukarz, posadzkarz, glazurnik, murarz, murarz tynkarz, dekarz, monter izolacji budowlanych, monter konstrukcji budowlanych, termoizolator, ślusarz, blacharz samochodowy, obuwnik, obuwnik miarowy, cholewkarz, obuwnik ortopedyczny, renowator zabytków architektury, cukiernik, kominiarz, monter sieci cieplnych, monter sieci gazowych, monter sieci wodnych i kanalizacyjnych, witrażownik, koszykarz, plecionkarz, stolarz, rzeźbiarz w drewnie, stolarz budowlany, stolarz meblowy, tapicer, organomistrz, rymarz, wulkanizator, operator obrabiarek skrawających, fajkarz, hafciarka, koronkarka, tkacz, zdun, operator obrabiarek sterowanych numerycznie, tartacznik, blacharz, mechanik precyzyjny, mechanik – monter maszyn i urządzeń, mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych, lakiernik, lakiernik samochodowy, monter elektronik, kamieniarz, garbarz skór, kozusznik, kuśnierz, monter instalacji gazowych, monter instalacji i urządzeń sanitarnych, cieśla, parkieciarz, fryzjer, florysta, monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych, bioenergoterapeuta, podkuwacz koni, elektromechanik sprzętu gospodarstwa domowego.
- Uchwała Nr 8 Zarządu Związku Rzemiosła Polskiego z dnia 30 marca 2012 r. znak: NO-I-130/STAND-II/12 w sprawie ustalenia standardów wymagań egzaminacyjnych na egzamin czeladniczy i egzamin mistrzowski przeprowadzany przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych w zawodzie: metaloplastyk.
- Uchwała Nr 5 Zarządu Związku Rzemiosła Polskiego z dnia 1 października 2013 r. znak: NO-I-130/Standardy/13 - w sprawie ustalenia standardów wymagań

---

⁶ rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania). (tj. Dz.U. 2018 poz. 227).

egzaminacyjnych na egzamin czeladniczy i egzamin mistrzowski przeprowadzany przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych w zawodach: wizażystka, kosmetyczka, fotograf, elektryk, przetwórcza ryb, elektromechanik, bursztyniarz, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, juhas, baca, protetyk słuchu, zdobnik ceramiki, ceramik wyrobów użytkowych i ozdobnych, krawiec, operator urządzeń przemysłu szklarskiego, radiesteta, rusznikarz.

- Uchwała Nr 4 Zarządu Związku Rzemiosła Polskiego z dnia 31 marca 2014 r. znak: NO-I-130/Standardy/13 - w sprawie ustalenia standardów wymagań egzaminacyjnych na egzamin czeladniczy i egzamin mistrzowski przeprowadzany przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych, w zawodzie: kaletnik.
- Uchwała Nr 9 Zarządu Związku Rzemiosła Polskiego z dnia 26 maja 2015 r. znak: NO-I-130/Standardy/15 - w sprawie ustalenia standardów wymagań egzaminacyjnych na egzamin czeladniczy i egzamin mistrzowski przeprowadzany przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych, w zawodach: pozłotnik, renowator mebli artystycznych, monter instalacji gazów medycznych, mechanik motocyklowy, naturopata.
- Uchwała Nr 15 Zarządu Związku Rzemiosła Polskiego z dnia 17 grudnia 2015 r. znak: NO-I-130/Standardy/15 - w sprawie ustalenia standardów wymagań egzaminacyjnych na egzamin czeladniczy i egzamin mistrzowski przeprowadzany przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych, w zawodzie: kucharz.
- Uchwała Nr 6 Zarządu Związku Rzemiosła Polskiego z dnia 21 marca 2016 r. (znak: NO-I-130/Standardy/16) w sprawie ustalenia standardów na egzamin czeladniczy i egzamin mistrzowski przeprowadzany przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych, dla zawodów:
  - Operator maszyn i urządzeń do przetwórstwa tworzyw sztucznych (czeladnik)
  - Operator maszyn i urządzeń do przetwórstwa tworzyw sztucznych (mistrz)
  - Podkuwacz koni (mistrz)
  - Kelner (czeladnik)
  - Kelner (mistrz)
- Uchwała Nr 19 Zarządu Związku Rzemiosła Polskiego z dnia 5 grudnia 2017 r. (znak: NO-I-130/Standardy/17) w sprawie ustalenia standardów wymagań egzaminacyjnych na egzamin czeladniczy przeprowadzany przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych dla zawodu: Modelarz odlewniczy (czeladnik)
- Uchwała Nr 9 Zarządu Związku Rzemiosła Polskiego z dnia 23 października 2018 r. (znak: NO-I-130/Standardy/18) w sprawie ustalenia standardów wymagań egzaminacyjnych na egzamin czeladniczy i mistrzowski przeprowadzany przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych dla zawodu:
  - Mechanik – operator maszyn do produkcji drzewnej (czeladnik)
  - Mechanik – operator maszyn do produkcji drzewnej (mistrz)
- Uchwała Nr 9 Zarządu Związku Rzemiosła Polskiego z dnia 9 maja 2019 r. (znak NO-I-130/Standardy/1/19) w sprawie ustalenia standardów wymagań egzaminacyjnych na egzamin czeladniczy i mistrzowski przeprowadzany przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych dla zawodów:
  - Operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego (czeladnik)
  - Operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego (mistrz)
  - Operator urządzeń do prania, prasowania i chemicznego czyszczenia tekstyliów (czeladnik)
- Uchwała Nr 12 Zarządu Związku Rzemiosła Polskiego z dnia 5 czerwca 2019 r. (znak NO-I-130/Standardy/3/19) w sprawie ustalenia standardów wymagań egzaminacyjnych

na egzamin czeladniczy przeprowadzany przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych dla zawodu: Monter kadłubów okrętowych (czeladnik)

(standardy są publicznie dostępne na stronie www.zrp.pl)

4. Przyuczenie do wykonywania określonej pracy – ISCED 2

Inną formą przygotowania zawodowego młodocianego jest przyuczenie do wykonywania określonej pracy (*Rozdział 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania*). Ta ścieżka kształcenia przeznaczona jest dla młodzieży, która w trakcie realizacji obowiązku nauki ma różne niepowodzenia w szkole lub ograniczenia wynikające z niesprawności umysłowej lub fizycznej. Przyuczenie ma na celu przygotowanie młodocianego do pracy w charakterze pracownika przyuczonego i może dotyczyć wybranych prac wchodzących w zakres nauki zawodu. Przyuczenie trwa od 3 do 6 miesięcy, kończy się egzaminem sprawdzającym oraz wydaniem przez izbę rzemieślniczą *Zaświadczenia o zdaniu egzaminu sprawdzającego*, zawierającego zakres prac do których został przyuczony absolwent.

5. Kwalifikacje w rzemiośle uzyskiwane w efekcie ukończenia szkolenia lub doświadczenia zawodowego

Kwalifikacje: **Świadectwo czeladnicze** lub **Dyplom mistrzowski** uzyskuje się w wyniku zdania egzaminu czeladniczego lub mistrzowskiego, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne powołane przez izby rzemieślnicze na podstawie:

- *Ustawy z dnia 22 marca 1989 roku o rzemiośle*
- Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 stycznia 2017 r. w sprawie egzaminu czeladniczego, egzaminu mistrzowskiego oraz egzaminu sprawdzającego, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych (Dz. U. z 2017 r., poz. 89)⁷

Dyplomy mistrza i świadectwa czeladnicze mogą być wydawane przez izby rzemieślnicze osobom, które złożyły stosowne egzaminy przed komisjami egzaminacyjnymi izb rzemieślniczych.

(wykaz izb Rzemieślniczych dostępny na stronie www.zrp.pl)

Podstawę przeprowadzania egzaminów w zawodach odpowiadających danemu rodzajowi rzemiosła stanowią standardy wymagań egzaminacyjnych ustalone przez Związek Rzemiosła Polskiego, które w przypadku zawodów ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego ujmują wymagania określone w podstawie programowej kształcenia w zawodach.

(standardy są publicznie dostępne na stronie www.zrp.pl)

5.1. Rodzaje, warunki przystąpienia i przebieg egzaminów

Rodzaje egzaminów, warunki przystąpienia oraz ich przebieg zostały określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji narodowej z dnia 10 stycznia 2017 r. w sprawie egzaminu

---

⁷ rozporządzenie poprzedzone było rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 września 2012 r. w sprawie egzaminu czeladniczego, egzaminu mistrzowskiego oraz egzaminu sprawdzającego, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1117)

czeladniczego, egzaminu mistrzowskiego oraz egzaminu sprawdzającego, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych (Dz. U. z 2017 r., poz. 89).

5.1.1. Egzamin czeladniczy

Do egzaminu czeladniczego izba rzemieślnicza dopuszcza osobę, która spełnia jeden z następujących warunków:

- 1) ukończyła naukę zawodu u rzemieślnika jako młodociany pracownik oraz doksztalcanie teoretyczne młodocianych pracowników w szkole lub w formach pozaszkolnych;
- 2) posiada świadectwo ukończenia gimnazjum albo ośmioletniej szkoły podstawowej oraz ukończyła kształcenie ustawiczne w formie pozaszkolnej, dotyczące umiejętności zawodowych wchodzących w zakres zawodu, w którym zdaje egzamin;
- 3) jest uczestnikiem praktycznej nauki zawodu dorosłych, o której mowa w art. 53c ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 4) posiada świadectwo ukończenia gimnazjum albo ośmioletniej szkoły podstawowej i co najmniej trzyletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin;
- 5) posiada świadectwo ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej albo dotychczasowej szkoły ponadpodstawowej, prowadzącej kształcenie zawodowe o kierunku związanym z zawodem, w którym zdaje egzamin;
- 6) posiada tytuł zawodowy w zawodzie wchodzącym w zakres zawodu, w którym zdaje egzamin, oraz co najmniej półroczny okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin;
- 7) posiada świadectwo ukończenia gimnazjum albo ośmioletniej szkoły podstawowej oraz zaświadczenie o zdaniu egzaminu sprawdzającego lub świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie, a także co najmniej roczny okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, po uzyskaniu zaświadczenia o zdaniu egzaminu sprawdzającego lub świadectwa potwierdzającego kwalifikację w zawodzie.

5.1.2. Egzamin mistrzowski

Do egzaminu mistrzowskiego izba rzemieślnicza dopuszcza osobę, która spełnia jeden z następujących warunków:

- 1) posiada świadectwo ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej albo dotychczasowej szkoły ponadpodstawowej oraz tytuł czeladnika lub równorzędny w zawodzie, w którym zdaje egzamin, a także:
  - a) co najmniej trzyletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, po uzyskaniu tytułu zawodowego, albo
  - b) co najmniej sześćoletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, łącznie przed i po uzyskaniu tytułu zawodowego;
- 2) posiada świadectwo ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej albo dotychczasowej szkoły ponadpodstawowej oraz co najmniej sześćoletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, w ramach samodzielnie prowadzonej działalności gospodarczej;
- 3) posiada świadectwo ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej albo dotychczasowej szkoły ponadpodstawowej oraz tytuł czeladnika lub równorzędny w zawodzie wchodzącym w zakres zawodu, w którym zdaje egzamin, a także co najmniej trzyletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, po uzyskaniu tytułu zawodowego;
- 4) posiada świadectwo ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej albo dotychczasowej szkoły ponadpodstawowej oraz tytuł mistrza w zawodzie wchodzącym w zakres

zawodu, w którym zdaje egzamin, a także co najmniej roczny okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, po uzyskaniu tytułu mistrza;

5) posiada świadectwo ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej albo dotychczasowej szkoły ponadpodstawowej, dających wykształcenie średnie i kształcących w zawodzie wchodzącym w zakres zawodu, w którym zdaje egzamin, oraz tytuł zawodowy w zawodzie wchodzącym w zakres zawodu, w którym zdaje egzamin, a także co najmniej dwuletni okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, po uzyskaniu tytułu zawodowego;

6) posiada dyplom ukończenia szkoły wyższej na kierunku lub w specjalności w zakresie wchodzącym w zakres zawodu, w którym zdaje egzamin, oraz co najmniej roczny okres wykonywania zawodu, w którym zdaje egzamin, po uzyskaniu tytułu zawodowego.

5.1.3. Egzamin sprawdzający

Do egzaminu sprawdzającego izba rzemieślnicza dopuszcza osobę, która ukończyła kształcenie ustawiczne w formie pozaszkolnej z zakresu umiejętności zawodowych wchodzących w zakres zawodu, którego dotyczy egzamin, oraz posiada zaświadczenie potwierdzające ukończenie tej formy kształcenia. Po pozytywnym wyniku egzaminu uzyskiwane jest *Zaświadczenie o zdaniu egzaminu sprawdzającego*, zawierające wykaz potwierdzonych umiejętności zawodowych z zakresu danego zawodu.

5.1.4. Przebieg egzaminów

Rodzaje egzaminów, warunki przystąpienia oraz ich przebieg zostały określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji narodowej z dnia 14 września 2012 r. w sprawie egzaminu czeladniczego, egzaminu mistrzowskiego oraz egzaminu sprawdzającego, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1117).

Egzamin czeladniczy i mistrzowski przeprowadza się w dwóch etapach: **praktycznym i teoretycznym**.

Etap praktyczny egzaminu polega na samodzielnym wykonaniu przez zdającego zadań egzaminacyjnych sprawdzających umiejętności praktyczne.

Etap teoretyczny

Na egzaminie **czeladniczym** w etapie teoretycznym:

1) część pisemna polega na udzieleniu przez zdającego odpowiedzi na pytania z zakresu następujących tematów:

- a) rachunkowość zawodowa,
- b) dokumentacja działalności gospodarczej,
- c) rysunek zawodowy,
- d) przepisy i zasady bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony przeciwpożarowej,
- e) podstawowe zasady ochrony środowiska,
- f) podstawowe przepisy prawa pracy,
- g) podstawowa problematyka z zakresu podejmowania działalności gospodarczej i zarządzania przedsiębiorstwem;

2) część ustna polega na udzieleniu przez zdającego odpowiedzi na pytania z zakresu następujących tematów:

- a) technologia,

- b) maszynoznawstwo,
- c) materiałoznawstwo.

Na egzaminie **mistrzowskim** w etapie teoretycznym:

1) część pisemna polega na udzieleniu przez zdającego odpowiedzi na pytania z zakresu następujących tematów:

- a) rachunkowość zawodowa wraz z kalkulacją,
- b) dokumentacja działalności gospodarczej,
- c) rysunek zawodowy,
- d) przepisy i zasady bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony przeciwpożarowej,
- e) podstawowe zasady ochrony środowiska,
- f) podstawowe przepisy prawa pracy,
- g) podstawowa problematyka z zakresu podejmowania działalności gospodarczej i zarządzania przedsiębiorstwem,
- h) podstawy psychologii i pedagogiki,
- i) metodyka nauczania;

2) część ustna polega na udzieleniu przez zdającego odpowiedzi na pytania z zakresu następujących tematów:

- a) technologia,
- b) maszynoznawstwo,
- c) materiałoznawstwo.

Na egzaminie **sprawdzającym** w etapie teoretycznym część ustna polega na udzieleniu przez zdającego odpowiedzi na pytania z zakresu:

1) umiejętności zawodowych wchodzących w zakres zawodu, którego dotyczy egzamin;

2) następujących tematów:

- a) przepisy i zasady bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony przeciwpożarowej,
- b) podstawowe zasady ochrony środowiska.

5.2. Dokumenty potwierdzające kwalifikacje zawodowe w rzemiośle.

Izba Rzemieślnicza osobie, która zdała egzamin:

- czeladniczy wydaje **Świadectwo czeladnicze**
- mistrzowski wydaje **Dyplom mistrzowski**
- sprawdzający wydaje **Zaświadczenie o zdaniu egzaminu sprawdzającego.**

Wzory: **Świadectwa czeladniczego, Dyplomu mistrzowskiego** oraz **Zaświadczenia o zdaniu egzaminu sprawdzającego** stanowią załączniki do *rozporządzenia Ministra Edukacji narodowej z dnia 10 stycznia 2017 r. w sprawie egzaminu czeladniczego, egzaminu mistrzowskiego oraz egzaminu sprawdzającego, przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych (Dz. U. z 2017 r., poz. 89).*

Od 1 marca 2013 r. do świadectw czeladniczych i dyplomów mistrzowskich może być dołączany *Suplement Europass*, który wydawany jest przez izby rzemieślnicze bezpłatnie w języku polskim oraz angielskim.

Suplement wydawany jest na wniosek osoby, która uzyskała świadectwo czeladnicze lub dyplom mistrzowski, sporządzony na podstawie opisu kwalifikacji absolwenta albo opisu zawodu, określonych w podstawie programowej kształcenia w danym zawodzie, opisu kształcenia w danym zawodzie określonym w podstawie programowej kształcenia w zawodach albo na podstawie standardu wymagań egzaminacyjnych ustalonego przez Związek Rzemiosła Polskiego.

Wzory suplementów do świadectwa czeladniczego oraz dyplomu mistrzowskiego stanowią załączniki w/w rozporządzenia MEN.

Osoba, która utraciła oryginał świadectwa czeladniczego, dyplomu mistrzowskiego lub zaświadczenia o zdaniu egzaminu sprawdzającego, może wystąpić do izby rzemieślniczej, która wydała ten dokument, z pisemnym wnioskiem o wydanie jego duplikatu. Duplikat ma moc oryginału i może być wystawiony ponownie.

5.3. Nadzór

Nadzór nad działalnością komisji egzaminacyjnych izb rzemieślniczych sprawuje Związek Rzemiosła Polskiego na podstawie art. 3 ust. 3c ustawy o rzemiośle z dnia 22 marca 1989 r.

CZEŚĆ DRUGA

KSZTAŁCENIE REGULOWANE NA POZIOMIE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

1. Zgodnie z art. 5 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 listopada 1958 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 1973 r. Nr 32, poz. 191), Minister Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, sprawujący zwierzchni nadzór nad szkołami wyższymi ustalał, m.in. **plany studiów i ramowe programy nauczania**. Szczegółowe programy nauczania, których organizowanie opracowywania leżało w gestii dziekana danego wydziału, zatwierdzane były przez rektora uczelni. Zgodnie z art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 5 listopada 1958 r. Minister mógł zawiesić, uchylić lub zmienić decyzję każdego organu szkoły; w razie uchylenia decyzji Minister określał dalszy tryb postępowania.
2. Do połowy lat osiemdziesiątych, na podstawie art. 21 ust. 2 pkt 2 *Ustawy z dnia 4 maja 1982 r. o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. Nr 14, poz. 113) Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego – wybieralny organ przedstawicielski szkolnictwa wyższego, posiadający uprawnienia stanowiące i opiniodawcze w zakresie przewidzianym w ww. ustawie – opiniowała zasady opracowywania planów studiów i ramowych programów nauczania oraz określała nazwy kierunków studiów. Zasady niniejsze ustalone były przez Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, który sprawował nadzór nad szkołami wyższymi.
Treści programowe opracowywane były przez zespoły dydaktyczno-wychowawcze, w skład których wchodziłi, m.in. dziekani wydziałów poszczególnych kierunków studiów. Treści programowe nie były publikowane, lecz **były zatwierdzane przez Ministra i stanowiły podstawę nauczania**. Na podstawie art. 60 pkt. 4 ustawy Rada

wydziału, na podstawie zatwierdzonych treści programowych, uchwałała projekty planów studiów i programów nauczania, które następnie na podstawie art. 57 ust. 2 pkt 3 wyżej wymienionej ustawy zatwierdzane były przez senat uczelni. Na podstawie art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy Minister Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, sprawujący nadzór nad podległymi szkołami w zakresie zgodności ich działania z prawem, mógł uchylać decyzje rektora i uchwały senatu naruszające prawo. Analogiczne uprawnienia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki przysługiwały, na podstawie art. 25 ust. 2 ustawy, właściwym ministrom w stosunku do nadzorowanych przez nich szkół. Decyzje podjęte na podstawie art. 25 ust. 1 pkt 2 mogły być zaskarżane do Naczelnego Sądu Administracyjnego na zasadach i w trybie przewidzianym przez Kodeks postępowania administracyjnego.

Na podstawie art. 24 ust. 1 ustawy, Minister Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki realizował politykę Państwa w dziedzinie szkolnictwa wyższego, koordynując w tym zakresie działalność szkół, oraz sprawując nadzór nad podległymi szkołami w granicach określonych ustawą.

Na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy nazwy kierunków studiów określała Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego przygotowywał do rozstrzygnięcia przez Radę Główną projekty wyznaczania kierunków studiów i zasady organizacji studiów.

3. W latach 1985⁸ - 1990, na podstawie art. 4b ust. 1. *ustawy z dnia 4 maja 1982 r. o szkolnictwie wyższym* (Dz. U. Nr 14, poz. 113 z późn. zm.), Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego realizował politykę państwa w dziedzinie szkolnictwa wyższego, koordynował w tym zakresie działalność szkół wyższych oraz nadzorował i kontrolował podległe szkoły wyższe. Uprawnienia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w zakresie nadzoru i kontroli podległych szkół wyższych określały przepisy ustawowe. Uprawnienia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w zakresie funkcjonowania i organizacji szkół wyższych oraz nadzoru i kontroli przysługiwały odpowiednio innym właściwym ministrom w stosunku do podległych im szkół wyższych.

Na podstawie art. 21 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 4 maja 1982 r. Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego opiniowała zasady opracowywania planów studiów i ramowych programów nauczania.

Projekty planów studiów oraz programów nauczania i wychowania opiniowane były na podstawie art. 60 pkt 4 ustawy z dnia 4 maja 1982 o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 14 poz. 113 z późn. zm.) przez Radę wydziału.

Plany studiów oraz programy nauczania i wychowania, na podstawie art. 57 ust. 1 pkt 3 wspomnianej ustawy, opiniował Senat.

Zgodnie z art. 59 ust. 2 pkt 11 ustawy **Rektor uczelni przedstawiał właściwemu ministrowi do zatwierdzenia plany studiów oraz programy nauczania i wychowania**⁹.

Na podstawie art. 50 pkt 3 ustawy Rada wydziału przedkładała wnioski w przedmiocie ustalenia kierunków studiów i specjalności oraz limitów przyjęć na kierunki studiów i specjalności. Zgodnie z art. 8 ust. 2 ustawy nazwy kierunków studiów określał Minister

---

⁸ Zmiany wprowadziła ustawa z dnia 25 lipca 1985 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 36, poz. 167). Dodano m.in. art. 4 lit. b, art. 62 ust. 2 lit. 8a, nowe brzmienie otrzymały m.in. art. 57 ust. 1 pkt 3, art. 59 ust. 2 pkt 11, art. 60 pkt 4.

⁹ Ustawa z dnia 29 maja 1989 zmieniająca ustawę o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 34, poz. 181) wprowadziła zmianę m.in. w art. 58, polegającą na tym, że rektor uczelni zatwierdzał plany studiów oraz programy nauczania i wychowania.

Nauki i Szkolnictwa Wyższego, w porozumieniu z właściwymi ministrami, po zasięgnięciu opinii Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Organ kolegialny wyższego stopnia posiadał kompetencje do uchylania uchwał organu kolegiального niższego stopnia sprzecznych z ustawą bądź statutem, lub takich uchwał, które godziły w dobro szkoły (art. 66 ust. 1 ustawy).

4. W latach 1990-2001, na podstawie art. 42 ust. 1 pkt 1¹⁰ ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 65, poz. 385) **Rada Główna Szkolnictwa Wyższego, na wniosek Ministra Edukacji Narodowej lub z własnej inicjatywy, określała** warunki, jakim powinna odpowiadać uczelnia, aby utworzyć i prowadzić kierunek studiów, **minimalne wymagania programowe dla poszczególnych kierunków studiów** oraz nazwy tych kierunków. Uchwały Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego podjęte w powyższych sprawach publikowane były w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Edukacji Narodowej. Nadzór nad uczelniami państwowymi sprawował Minister Edukacji Narodowej.

Utworzenie danego kierunku studiów następowało, zgodnie z art. 48 ust. 1 pkt 2 ustawy, w drodze uchwały senatu uczelni na wniosek rady wydziału. Jeśli uczelnia państwowa nie spełniała norm zawartych w art. 12 ust. 1, tj. nie zatrudniała co najmniej sześćdziesięciu nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy, i w której co najmniej połowa podstawowych jednostek organizacyjnych nie posiadała uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego, senat uczelni na podstawie art. 48 ust. 2 ustawy przedstawiał właściwemu ministrowi uchwałę w sprawie tworzenia i znoszenia kierunku studiów. Przepis ten dotyczył również uczelni artystycznej zatrudniającej co najmniej dwudziestu nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy. Minister właściwy w drodze decyzji wyrażał zgodę (lub odmawiał) na utworzenie kierunku studiów.

Uczelnia niepaństwowa mogła być założona na podstawie zezwolenia udzielonego przez Ministra Edukacji Narodowej, po zasięgnięciu opinii Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. Warunki, jakim powinien odpowiadać wniosek o wydanie zezwolenia na utworzenie uczelni niepaństwowej określał w drodze rozporządzenia Minister Edukacji Narodowej. Zgodnie z art. 20 ustawy, w drodze decyzji administracyjnej odbywało się udzielenie i odmowa udzielenia zezwolenia na utworzenie, połączenie lub przekształcenie uczelni niepaństwowej, zatwierdzenie lub odmowa zatwierdzenia jej statutu, wpis i odmowa wpisu do rejestru, zawieszenie działalności oraz nakaz likwidacji uczelni. W przypadku uczelni niepaństwowej, na podstawie art.15 ust. 1 i 2 ustawy minister nadawał uprawnienia w trybie decyzji administracyjnej do prowadzenia określonego kierunku studiów. Wniosek o utworzenie kierunku studiów był przedmiotem oceny Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego.

W wyższych szkołach zawodowych działających na podstawie ustawy z dnia 26 czerwca 1997 r. o wyższych szkołach zawodowych (Dz.U. Nr 96 poz. 590 z późn. zm.) do dnia 30.03.2001 r. **Komisja Akredytacyjna Wyższego Szkolnictwa Zawodowego** określała wymagania kadrowe niezbędne do prowadzenia kierunku i/lub specjalności zawodowej, **oceniała plany i programy nauczania** oraz badała jakość kształcenia. Uprawnienia do prowadzenia kształcenia na określonym kierunku i/lub specjalności zawodowej w zawodowych uczelniach państwowych nadawane były w trybie rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów lub Ministra Edukacji Narodowej, po zasięgnięciu opinii Komisji Akredytacyjnej Wyższego Szkolnictwa Zawodowego i Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. W odniesieniu do uczelni niepaństwowych

---

¹⁰ W brzmieniu obowiązującym do dnia 30.03.2001 r.

uprawnienia te przyznawał Minister Edukacji Narodowej w drodze decyzji administracyjnej po zasięgnięciu opinii Komisji Akredytacyjnej Wyższego Szkolnictwa Zawodowego i Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego.

Na podstawie ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (j.t. Dz. U. z 2009r. Nr 151, poz. 1217 ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 31 lipca 2001 r. w sprawie Krajowej Rady Akredytacyjnej Szkolnictwa Medycznego oraz trybu uzyskiwania akredytacji (Dz. U. Nr 83, poz. 904) przy ministrze właściwym do spraw zdrowia działała **Krajowa Rada Akredytacyjna Szkolnictwa Medycznego**. Zadania Krajowej Rady Akredytacyjnej Szkolnictwa Medycznego obejmowały: ocenę, czy szkoła wyższa ubiegająca się o akredytację spełnia standardy kształcenia, w tym wymogi programowe określone odrębnymi przepisami; bieżącą ocenę spełniania przez szkoły standardów kształcenia, w szczególności poprzez wizytację szkół i analizę wyników nauczania oraz występowanie do ministra właściwego do spraw zdrowia z wnioskami o wydanie akredytacji lub jej cofnięcie w przypadku niespełniania standardów kształcenia.

5. W świetle przepisów *Ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw* (Dz.U. Nr 85, poz. 924)¹¹ **minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego, w drodze rozporządzenia, określał standardy nauczania dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia** oraz nazwy kierunków studiów. Projekty standardów nauczania, z upoważnienia Ministra, przygotowywane były przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego oraz konsultowane ze środowiskiem akademickim. Standardy, przynajmniej na jednym poziomie kształcenia opracowano dla 84 spośród 106 kierunków studiów. Opublikowane zostały w *rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 r. w sprawie określenia standardów nauczania dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia* (Dz.U. Nr 116, poz. 1004, z późn. zm.).

Państwowa Komisja Akredytacyjna, powołana *ustawą z dnia 20 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym ustawy o wyższych szkołach zawodowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw* (Dz.U. Nr 85, poz. 924), dokonywała oceny jakości kształcenia oraz przeprowadzała kontrolę przestrzegania warunków prowadzenia studiów wyższych we wszystkich cywilnych polskich uczelniach - państwowych i niepaństwowych, akademickich i zawodowych.

Uczelnie państwowe niespełniające warunku zatrudnienia co najmniej 60 nauczycieli akademickich z tytułem naukowym profesora, i w której co najmniej połowa podstawowych jednostek organizacyjnych nie posiadała uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego oraz wszystkie uczelnie niepaństwowe, uzyskiwały uprawnienia do prowadzenia kierunku studiów na podstawie decyzji administracyjnej Ministra. Przed wydaniem decyzji wnioski uczelni w tej sprawie był opiniowany przez Państwową Komisję Akredytacyjną, która oceniała programy i plany studiów oraz spełnienie warunków kadrowych.

6. *Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. Nr 164 poz. 1365) w art. 13 określiła podstawowe zadania uczelni, m.in. kształcenie studentów

---

¹¹ art. 1 pkt 18 i 21 oraz art. 2 pkt 10 i 11, weszły w życie z dniem 1 września 2001 r.; natomiast art. 1 pkt 20 oraz art. 2 pkt 1-3, 5, 6 lit. a i pkt 7 weszły w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.

w celu ich przygotowania do pracy zawodowej (art. 13 ust. 1 pkt 1 ustawy). W art. 2 ust. 1 pkt 18 ustawa wprowadziła definicję pojęcia *standardy kształcenia*¹². Na podstawie art. 9 pkt 2, **minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określił, w drodze rozporządzenia, standardy kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia**, uwzględniające kwalifikacje, jakie powinien posiadać absolwent tych studiów, ramowe treści kształcenia, czas trwania studiów, wymiar praktyk oraz wymagania dla poszczególnych form studiów¹³. Na podstawie art. 45 ust. 2 pkt 1 ustawy Rada Główna Szkolnictwa Wyższego, wybieralny organ przedstawicielski szkolnictwa wyższego, przedstawiał propozycje nazw kierunków studiów oraz standardów kształcenia. Na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy **uczelnia miała prawo do ustalania planów studiów i programów kształcenia z uwzględnieniem standardów kształcenia**. Kompetencje w zakresie uchwalania planów studiów i programów nauczania leżały w gestii rady podstawowej jednostki organizacyjnej. Od uchwał podstawowej jednostki uczelni służyło odwołanie do senatu uczelni. Senat mógł uchylić, w drodze uchwały, uchwałę rady podstawowej jednostki organizacyjnej. Zgodnie z art. 36 ustawy minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego stwierdzał nieważność uchwały organu kolegiального uczelni lub decyzji rektora z wyłączeniem decyzji administracyjnej, w przypadku stwierdzenia jej niezgodności z przepisami prawa lub statutem uczelni. Na rozstrzygnięcie ministra w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały lub decyzji przysługuje skarga do właściwego sądu administracyjnego.

Państwowa Komisja Akredytacyjna dokonywała oceny kształcenia na danym kierunku oraz przestrzegania warunków prowadzenia studiów.

W przypadku negatywnej oceny kształcenia dokonanej przez Państwową Komisję Akredytacyjną, minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego, w drodze decyzji, cofał albo zawieszał uprawnienia do prowadzenia studiów na danym kierunku i określonym poziomie kształcenia.

Na podstawie art. 9 pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - *Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz. U. Nr 164, poz. 1365) zostało wydane *rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki* (Dz. U. Nr 164, poz. 1166). Określało ono standardy kształcenia dla wszystkich (**118**) kierunków studiów oraz poziomów kształcenia. Rozporządzenie utraciło moc w związku ze zmianami wprowadzonymi *ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw* (Dz. U. Nr 84, poz. 455), po uwolnieniu kierunków studiów.

Nowelizacja ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* dokonana *ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach*

---

¹² Standardy kształcenia to zbiór reguł kształcenia na studiach wyższych, prowadzonego w różnych formach w ramach kierunków studiów, makrokierunków lub studiów międzykierunkowych.

¹³ Na podstawie art. 275 pkt 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym*, do czasu wydania nowego rozporządzenia w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów, obowiązują przepisy rozporządzenia z dnia 18 kwietnia 2002 r. w sprawie określenia standardów nauczania dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia (Dz.U. Nr 116. poz. 1004 z późn. zm.).

naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 84, poz. 455) wprowadziła do polskiego systemu szkolnictwa wyższego **Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (KRK)**, opisujące kwalifikacje uzyskiwane w polskim systemie szkolnictwa wyższego, określane poprzez efekty kształcenia. Dla każdego z ośmiu obszarów kształcenia określono efekty kształcenia dla dwóch poziomów kształcenia i dwóch profili kształcenia (ogólnoakademickiego lub praktycznego). Efekty dla każdego obszaru, poziomu i profilu kształcenia zostały opisane w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Podstawę prawną KRK stanowi *rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. Nr 253, poz. 1520)*.

Dla prowadzonego kierunku studiów, poziomu i profilu, uczelnia opracowuje **program kształcenia**, który ma zawierać opis zakładanych efektów kształcenia oraz opis procesu kształcenia prowadzącego do osiągnięcia tych efektów, z przypisanymi do poszczególnych modułów punktami ECTS. Opis określonych przez uczelnie spójnych efektów kształcenia musi być zgodny z KRK. Warunki, jakie musi spełnić program kształcenia zostały określone w *rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370)*.

Kształcenie na uczelni kończy się uzyskaniem kwalifikacji, czyli efektów kształcenia poświadczonych dyplomem, świadectwem, certyfikatem lub innym dokumentem wydanym przez uprawnioną instytucję.

W przypadku niektórych obszarów kształcenia nadal obowiązywały **standardy kształcenia**. Dotyczy to:

- kierunków studiów **weterynarii i architektury** – *rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2011 r. w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów weterynarii i architektury (Dz. U. Nr 207, poz. 1233)*,
- kierunków **lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa, położnictwa** – *rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2012 r. w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa (Dz. U. z 2012 r. poz. 631)*,
- kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu **nauczyciela** - *rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. z 2012 poz. 131)*.

7. W dniu 1 października 2018 r. weszła w życie *ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668, ze zm.)*¹⁴, która w art. 11 określiła podstawowe zadania uczelni, tj. m.in. prowadzenie kształcenia na studiach (art. 11 ust. 1 pkt 1 ustawy).

---

¹⁴ Zgodnie z art. 169 ust. 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669, ze zm.), ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2017 r., poz. 2183, ze zm.) straciła moc z dniem 1 października 2018 r. Z dniem 1 października 2018 r. weszła w życie ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668, ze zm.).

Uczelnia, zgodnie z art. 53 tej ustawy prowadzi kształcenie na studiach na określonym kierunku, poziomie i profilu, przyporządkowując ten kierunek do co najmniej 1 dyscypliny, a w przypadku przyporządkowania kierunku studiów do więcej niż 1 dyscypliny, wskazuje się dyscyplinę wiodącą, w ramach której będzie uzyskiwana ponad połowa efektów uczenia się.

Utworzenie studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu wymaga co do zasady wymaga pozwolenia ministra właściwego do spraw nauki i szkolnictwa wyższego, jednakże uczelnia, która w dyscyplinie, do której przyporządkowała kierunek studiów albo dyscyplinie wiodącej posiada odpowiednio wysoką kategorię naukową może samodzielnie utworzyć kierunek studiów.

W art. 68 ust. 2 ustawa wprowadziła definicję pojęcia **standardu kształcenia**¹⁵. Mając na uwadze konieczność zapewnienia wysokiej jakości kształcenia i właściwego doboru efektów uczenia się w celu odpowiedniego przygotowania do wykonywania zawodu z uwzględnieniem jego specyfiki, a w przypadku kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela – również czas trwania i właściwy dobór efektów uczenia się na studiach podyplomowych-zostały wydane następujące akty prawne:

- rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu **lekarza weterynarii** (Dz.U. poz. 1364);
- rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu **architekta** (Dz.U. poz. 1359);
- rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu **nauczyciela** (Dz.U. poz. 1450);
- rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia z dnia 26 lipca 2019 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu **lekarza, lekarza dentysty, farmaceuty, pielęgniarki, położnej, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty i ratownika medycznego** (Dz.U. poz. 1573)

Zgodnie z art. 67 ust. 1 pkt 1-3 ustawy **uczelnia prowadzi studia na określonym kierunku, poziomie i profilu na podstawie programu studiów, który określa efekty uczenia się, opis procesu prowadzącego do uzyskania efektów uczenia się, liczbę punktów ECTS przypisanych do zajęć.** (art. 67 ust. 1 pkt 1-3). Warunki, jakie musi spełnić program studiów zostały określone w *rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 września 2018 r. w sprawie studiów* (Dz. U. poz. 1861). Kompetencje w zakresie uchwalania planów studiów leżą w gestii senatu uczelni. Uchwalanie programu studiów wymaga zasięgnięcia opinii samorządu studenckiego. Uczelnie w podstawowym akcie regulującym funkcjonowanie uczelni (statucie) określają zasady sprawowania wewnętrznego nadzoru nad aktami wydawanymi przez organy uczelni, m.in. senatu. Zgodnie z art. 427 ust. 2 ustawy minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki stwierdza nieważność aktu wydanego przez organy uczelni, z wyłączeniem uchwały, o której mowa w art. 192 ust. 2 i 3 oraz art. 221 ust. 14 z wyłączeniem decyzji administracyjnej, w przypadku stwierdzenia jej niezgodności z przepisami prawa lub statutem uczelni. Na rozstrzygnięcie ministra w sprawie

---

¹⁵ Standard kształcenia jest zbiorem reguł i wymagań w zakresie kształcenia dotyczących sposobu organizacji kształcenia, osób prowadzących to kształcenie, ogólnych i szczegółowych efektów uczenia się, a także sposobu weryfikacji osiągniętych efektów uczenia się.

stwierdzenia nieważności uchwały lub decyzji przysługuje skarga do właściwego sądu administracyjnego.

Państwowa Komisja Akredytacyjna dokonuje oceny kształcenia na danym kierunku oraz przestrzegania warunków prowadzenia studiów.

W przypadku negatywnej oceny kształcenia dokonanej przez Państwową Komisję Akredytacyjną, minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego i nauki może cofnąć pozwolenie do prowadzenia studiów na danym kierunku i określonym poziomie kształcenia.